
DON ÁNHEL FOLE

Posted on [Domingo, 1 Marzo, 2015](#)

Baldomero Iglesias Dobarrío (Mero)

Antes da exclusión virían mozos, na dificultísima supervivencia da posguerra, que co seu bo facer despuntaran algo de porvir. Entre eles Cunqueiro e Fole, amigos e, en Compostela, compañeiros de pensión. Fole era máis de relatos e contos, ensaio e mesmo teatro –estaba moi orgulloso do seu *Pauto do demo*, con anécdotas que perfilaban a historia do cotiá. Era menos de poesía, aínda que tamén. Baixiño e humilde, fumaba e levaba a cabicha no cabo da boca, nunha nube de fume asegundaba néboas. Calzaba na testa pucha negra e nos pés, zapatos que lle abundaban enormes. Sentíase vir co seu repenicar dos lorchos na beirarrúa, ao soltar tacón, e podíamos ver o calcañar do calcetín gastado cunha cebola ao aire, de tanto subir e baixar cada alcacada. O seu aspecto, nos últimos anos, era un pouco descoidado. Non vía ben ou non quería perder tempo en andrómenas, deixaba a barba por parroquias. O seu aspecto era o de menos, o importante del era o seu carácter, a súa personalidade, o seu porte de gran home en formato pequeno.

Entrañable e querido por todos, tiña saídas increíbles e propias deses seres únicos que, desde a espontaneidade, crean mundos e inventan esencias sublimes do vivir, marabillas de contento. Publicaba en revistas, xornais e libretos de todo tipo, así como libros *Á lus do candil*, *Terra brava* –o seu libro preferido, *Contos da néboa* e *Historias que ninguén cre*. Desde os títulos, xa podedes darvos conta do gran poder sedutor que tiña. Escribía para *El Progreso*, onde levaba ritmo lento pero necesario para, periodicamente, sacar algo capaz de engaiolar coa súa florida prosa. Dirixiu o suplemento “Táboa redonda” e empregaba pseudónimos como Neumandro, Don Fabulón ou Lucencio. Defendía a teoría dos grandes contadores de contos: os contos son para contar, non para escribir. Sempre dixo que os contos son, na palabra de quen os conta, na intención e nas énfases ondulantes do contador. Un mal menor é que queden escritos e deixados á libre interpretación de cadaquén. Agasallábanos no Bar Jesús – un bar, preto do Progreso- con algún conto mentres tomabamos café, fumando un cigarro. Tiña o don da palabra, de captarnos e levarnos directamente desde o seu maxín á enorme fantasía nosa e, desde alí, facernos ver as historias que relataba. Contos de medo, contos de ansia e desespero, de tensión e fracasos. Gran lección de literatura! Todos, ao chamalo, diciámoslle “Don Ángel, si señor”. Afirmaba e admitía calquera sentenzia con ese: “...sí, señor”.

Algúns, en Lugo, pola noite, temos reparado algunha vez no seu razoar coa cunhada Fina, que desde a ventá da casa lle reprobaba as chegadas intempestivas ao vir dos faladoiros do Lugo Bar, de dona Laura, do Méndez, do Madrid ou do Asuero –onde tornaba coa man, moscas e mosquitos, que lle viñan ao viño. Ou aquel razoar coa sobriña, xa na rúa Río Chamoso, polo telefoníño –novidoso naqueles tempos- da porta de abaixo. Suporei o diálogo, xa que non lembro exactamente. Imaxínade: chegaba, pois, Don Ánxel e, premendo insistentemente no timbre, berraba: *...a ver, Conchita, abre a porta que vai moito frío!* (Falaba con certo aquel canso e sobrado). Conchita, a sobriña, desde dentro, contestaba: *...xa vén aí? Déame “santo y seña”*. *...Merda!*, contestaba Don Ánxel. *Contrasinal correcto, ...pode subir!* Cando facía ademán de entrar, volvía falar o trebello: *...cheira a viño condenado, ben se lle coñece!... Nada bebín en ausoluto, que dis? Sempre andades con andrómenas! ...Se o coñecerei eu -dicían enriba-, e de onde virá a estas horas? Sempre con estas trazas! ...Por iso che digo que abras, que quero cear un pouco e despois marchar! ...Ai, non; con estes xeitos, non conte comigo! Para vir aquí ten que estar ben. ...E logo, non ves que estou ben? Boeno, ...ver non ves -dicia el- pero sabes o ben que dou razón e consecuente! Cheo, non podería facelo!* Así botaban tempo e ao final sempre subía e tiñanlle alimento e do seu coñac preferido, a relación era boa e moi entrañable. Eran descubridores quizais dun xeito teatral a poñer en uso, monólogos de telefoníño, nunca levado á práctica aínda que debe ser, ben desenvolvido, moi interesante. Gustaba viaxar pero el non conducía; ía con alguén e anunciáballes o medo encarando fortes asubíos cara ao condutor, sobre todo nas curvas onde máis el se acovardaba. Era todo un relato. Varias publicacións permiten achegarse á súa obra, impresionante desde os aspectos da calidade narrativa ata referencias temporais que inclúe e move

con total dominio. Lembrarei *O cartafol de Lugo*, con artigos que foran do xornal e forman un libro que agasallei a varios amigos e que, para min, son a clave do pasado recente, anécdotas do increíble, pero certo!